

Mladší školní věk

Vývojová psychologie II.

podzim 2017

Petra Daňsová

dansova@fss.muni.cz

Mladší školní věk

....ve filmu i v literatuře....

My všichni školou povinní - [První zvonění](#)

Pan učitel píše, pořád píše, najednou vstává a ptá se: „Kdopak z vás se umí modlit Otčenáš?“ Kája vyskočí: „Já, a taky Věřím v Boha a Zdravas, Královno, Andělíčku, a já, pane učiteli, umím modlitbiček — vo co, že jich neumíte tolik jako já?“ Pan učitel se usmál a počítal zdvižené ruce: „Tedy všichni. Dobře. Pomodlíme se!“ A modlili se Otčenáš. Potom už musilo býti ticho, a to se Kájovi nelíbilo. Chvilí poslouchal, ještě chvíli se rozhlížel, a najednou si vzpomněl, že ještě dnes neviděl ani jednu veverku, ani jednoho králíka. Vzpomněl si také, že tatínek přinesl panu učiteli lískovky. (...) Pěťa, pes honící, také ho jistě hledá. Nic platno, musí domů. Smáček v ruce čepici a jako šipka z lavice. „Kampak?“ zavolal pan učitel. „Už mne to tu mrzí. Musím domů! Nemám kdy!“

Mladší školní věk - základní vymezení

- začíná nástupem do 1. třídy ZŠ, tj. obvykle od 6 let, a trvá do ukončení prvního stupně ZŠ, tj. obvykle do 11 - 12 let

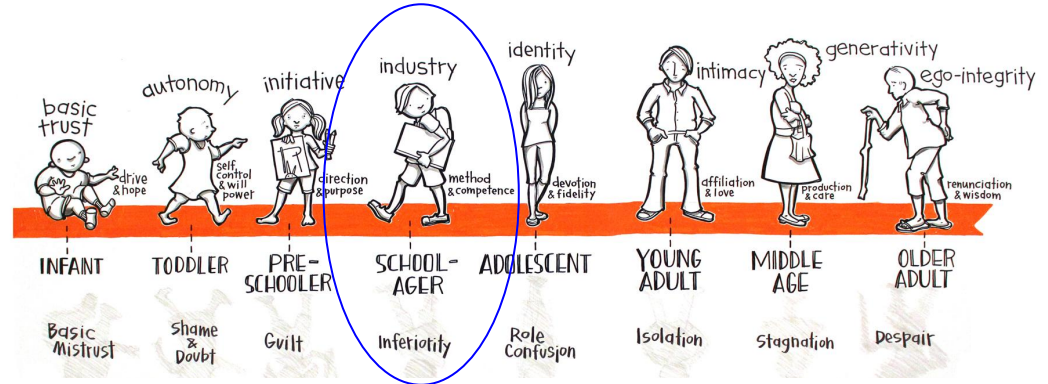
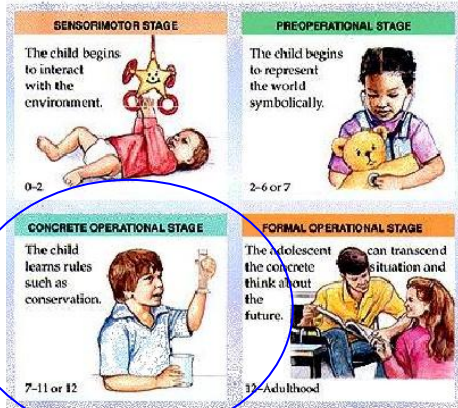
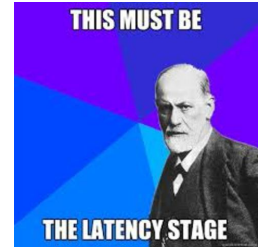

- **raný školní věk (od 6 do 9 let)**
- **střední školní věk (od 9 do 11 - 12 let)**
- **starší školní věk (od 11 - 12 let do 15 let)**

Mladší školní věk - kontext vývojových teorií

- období latence (Freud; <https://www.youtube.com/watch?v=nG7yosFQHP4>)
- fáze píce a snaživosti - konflikt snaživosti a pocitů méněcennosti (Erikson; <https://www.youtube.com/watch?v=SloKwUcmivk>)
- fáze konkrétních logických operací (Piaget; <https://www.youtube.com/watch?v=Jt3-PIC2nCs>)

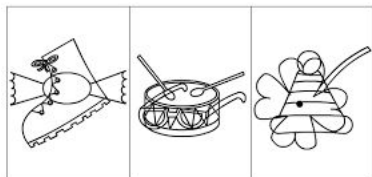

Mladší školní věk - vývojový úkol

- role školáka - role žáka, spolužáka
- školní zralost
 - *Školní zralost je takový stav tělesného a psychosociálního vývoje, kdy je dítě přiměřeně připraveno pro požadovaný výkon ve škole a kdy samo zažívá pocit uspokojení ze zvládnutí úkolů, které jsou na něj kladeny.*
 - zralost v oblasti tělesné, motorické, kognitivní, emoční i sociální
 - vázána na zralost CNS i na učení a dosavadní zkušenosti dítěte
 - u nás děti nastupují do povinné školní docházky v 6 - 7 letech (dle zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů: povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad)
 - ***odklad školní docházky, dodatečný odklad školní docházky***
 - ***nezralost v době nástupu do školy***
 - ***domácí vzdělávání***

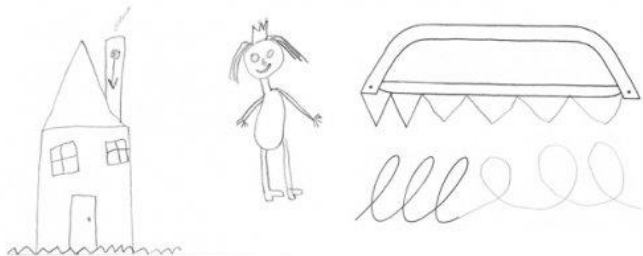
Školní zralost I

- tělesná
 - výška a váha dítěte, protažení těla a končetin - první tvarová proměna, započala výměna mléčného chrupu, dokončuje se osifikace zápěstních kůstek
- motorická
 - rozvoj hrubé a jemné motoriky, grafomotoriky, rozvoj senzomotorické koordinace, zlepšuje se koordinace pohybů, schopnost udržet rovnováhu, hbitost, zkracuje se reakční čas
- percepční
 - zrakové vnímání: dítě odliší figuru od pozadí, pozná základní tvary, rozliší rozdíly vertikální polohy i rozdíly v detailech, rozlišení rozdílů horizontální polohy (tj. směřování detailů napravo nebo nalevo) často až v průběhu mladšího školního věku
 - sluchové vnímání: dítě odliší stejné a nestejně slabiky, pozná první písmeno ve slově

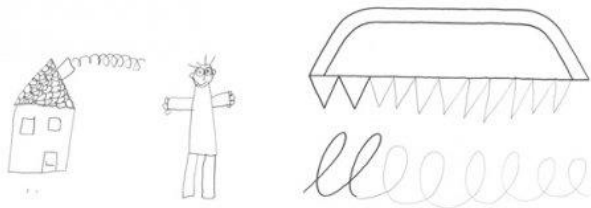

mos - dos zel - cal tik - tyk cil - cíl

Chlapec; 6 rokov, 1 mesiac

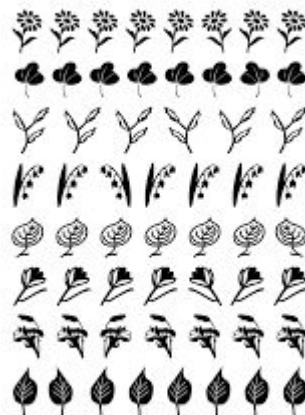
Chlapec; 6 rokov, 0 mesiacov

Vydarené kresby detí, kde sú kresba postavy, domu aj grafomotorických prvkov v silade.

Číslo 1 v ľaví jazyk obrátek.

Jméno	Prezmenie	Príjmenie
Adresa rodiča		
Meno dieťa	25	
Son náčrtal meno	CIS YL EM CIS YL EM CIS YL EM CIS YL EM CIS YL EM	
Son kresbu robil		Son kresbu robil
Toto je dieťa. Adresa je tu.		
☐ ☒ ☒ ☐ ☒ ☒		

levo rukou	Zna to náčrtal	pravo rukou
levo rukou	o veľké puntiky	pravo rukou

Paed. Doc. PhDr. Jaroslava Aniška, CSc. Otvorené testy dieťa zručnosti.

Školní zralost II

- kognitivní
 - dítě odliší fantazii od reality, myšlení se řídí základními zákony logiky a respektuje vlastnosti poznávané reality, Piaget - stádium konkrétních logických operací (decentrace, konzervace, reverzibilita, třídění, řazení, inkluze apod.)
 - dítě je schopné zaměřit pozornost a soustředit se i na činnost, která pro něj není příliš zábavná, je schopné záměrného zapamatování, chápe pojmy více-méně, orientuje se v čase a prostoru, dovede řadit události chronologicky, dovede třídít věci podle různých kritérií - i podle více kritérií současně, pozná barvy, umí napočítat alespoň do 10 aj.
- řečová
 - dítě vysloví všechny hlásky, toleruje se výslovnost r, ř, dovede se vyjadřovat ve větách, dovede vyprávět o sobě, rodině, o svých zájmech, dovede říct básničku nebo pohádku, správně skloňuje podstatná jména a časuje slovesa, slova ve větě skládá ve správném pořadí

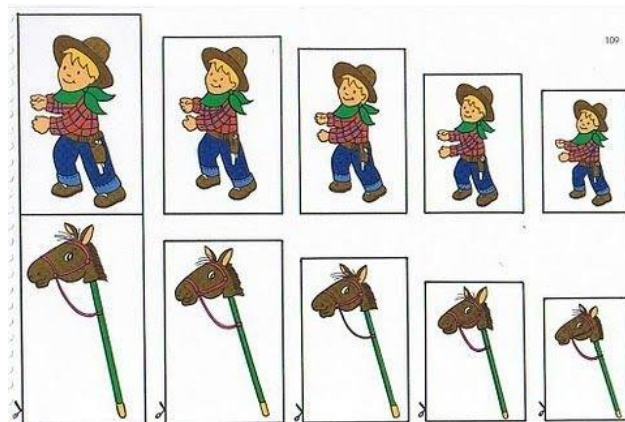
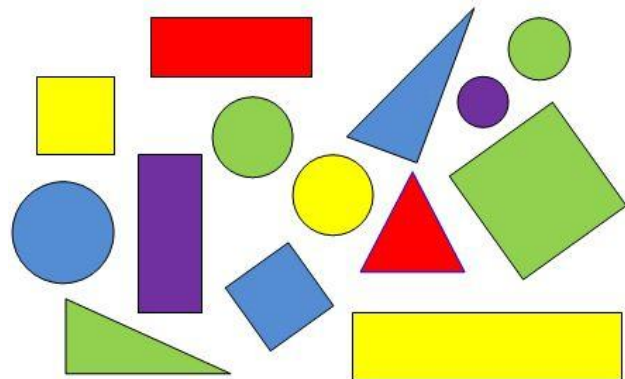

Lámina 73: - Material estructurado para ejercitar la noción de selección.

Školní zralost III

- sociální a emoční zralost

- dítě by mělo zvládnout odloučení od rodiče, přijmout autoritu učitele, být schopné přijmout neúspěch, odložit okamžité uspokojení potřeb, mělo by znát běžné normy chování (vykat, pozdravit, poprosit, poděkovat apod.), obléknout se, dodržovat hygienické návyky, mělo by být schopné pracovat ve skupině dětí, mělo by mít běžné znalosti (jméno, adresa, jména rodičů, dny v týdnu, režim dne, roční období apod.)

Kognitivní vývoj

- ***fáze konkrétních logických operací*** (Piaget)
- období střízlivého realismu
- dítě rozlišuje mezi fantazií a realitou, myšlení se řídí základními zákony logiky
- myšlení vázáno na konkrétní věci, které si dítě dovede samo představit
- decentrace myšlení - schopnost posuzovat skutečnost z více hledisek
- třídění a řazení - i na základě více kritérií
- schopnost zahrnutí (inkluze) - zařazení prvku do třídy
- konzervace - změnou viditelných znaků věci nedochází ke změně její podstaty
- reverzibilita - vratnost určitých změn
- ***mentální postižení, specifické poruchy učení***

Pozornost a paměť

- pozornost
 - rozvoj pozornosti vázán na zrání CNS - v 7 letech je délka zaměřené pozornosti cca 7 - 10 minut
 - roste kapacita selektivní pozornosti - zaměření se na relevantní aspekty a potlačení nerelevantních aspektů
- paměť
 - roste kapacita krátkodobé i dlouhodobé paměti, stejně jako kapacita pracovní paměti
 - metapaměť - dítě má poznatky o fungování vlastní paměti, což ovlivňuje také používání paměťových strategií
- **ADHD, ADD**

Exekutivní funkce a autoregulace

Exekutivní funkce

- pracovní paměť
- flexibilita pozornosti
- inhibice

Autoregulace

- směřuje od emocionální regulace k regulaci založené na vůli, která je spojena s vědomím nutnosti a je nadřazena aktuálním pocitům
- **příliš slabá nebo příliš silná seberegulace**
- **narušené exekutivní funkce**

červená žlutá modrá zelená
modrá zelená červená žlutá
červená žlutá zelená modrá
zelená červená žlutá modrá
žlutá modrá zelená červená
červená modrá zelená žlutá

Test cesty
ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO DĚTI

Jméno a příjmení:

Datum testování:

Část B

Příklad

© PSYCHODIAGNOSTIKA, s. r. o., BRNO, 2006
© PSYCHODIAGNOSTIKA, s. r. o., BRATISLAVA, 2006

Emoční vývoj

- zvyšuje se emoční stabilita a odolnost vůči zátěži
- převládá pozitivní valence emocí
- emoce v tomto věku mají spíše nižší intenzitu
- lepší schopnost poznat emoce své i emoce druhých
 - děti rozumí ambivalenci emocí (přibližně okolo 10 let), dovedou skrývat vlastní emoce, chápou, že i druzí lidé mohou emoce předstírat
- vyšší schopnost regulace emocí
- rozvoj empatie
- rozvoj sebehodnotících emocí - pocit hrdosti, pocit viny apod.

- **neurotické a emoční poruchy v dětství (úzkosti, fobie, deprese apod.)**

Vztah k sobě

- identita dítěte a jeho sebehodnocení je závislé na hodnocení okolí
 - zejména rodičů a učitelů, později nabývá na důležitosti také hodnocení vrstevníky
- sebezpojetí založeno více také na vnitřních, psychických charakteristikách
 - “jsem přátelský”, “jsem stydlivý” (x “mám rád zmrzlinu”, “rád si hraju” předškolního věku)
- sebezpojetí se stává komplexnějším - děti již chápou, že se mohou napříč situacemi lišit
- sebehodnocení v jednotlivých oblastech - škola, sport, vzhled apod.
- sebehodnocení na počátku období typicky mírně klesá
 - -> rozvoj kognice, schopnosti řazení, sociální kontext školní třídy
- ***negativní vztah k sobě, nízké sebehodnocení***

Sociální vývoj

- vztah k učiteli
- fáze vytvoření horizontálního společenství
- vrstevnické vztahy založené na podobnosti
 - podobnost z hlediska činností, vzhledu, školního zaměření, míry agresivity, stydlivosti apod.
- ve vztazích s dětmi nabývá na důležitosti také důvěra, děti mají typicky méně přátel, přátelství trvají déle a jsou užší
- vrstevnické skupiny se začínají dělit na chlapecké a dívčí
 - -> testování hranic genderových rolí u dětí

- ***oblíbené - neoblíbené dítě, přehlížené, zavrhované dítě, šikana***
- ***PAS***

Rodinné vztahy

- rodina má funkci bazálního sociálního a emočního zázemí
- rodiče jsou zdrojem emoční opory, jsou pro dítě vzorem, modelem pro budoucnost
- změna postavení v rodině s nástupem do školy
- postoje rodičů k výchově dítěte a hodnoty rodičů
- postoje rodičů ke škole
- vztahy mezi sourozenci

- ***konflikty mezi rodiči, rozvod rodičů (syndrom zavrženého rodiče)***
- ***sociální znevýhodnění***
- ***deprivace v rodině***

Vývoj morálního uvažování

- období striktního chápání morálky, pravidel a společenských norem a lpění na jejich dodržování
- později dítě přestane přejímat morálku autority nekriticky a začne do svého uvažování o morálnosti určitého chování zahrnovat i úmysl daného člověka a specifický význam konkrétní situace

Stage 3: Conventional Morality

Female voice: ethics of care

Co ovlivňuje úspěšnost ve školním prostředí a ve vrstevnických vztazích...

Nezralost při nástupu do školy

ADHD/ADD, PAS

Motorická neobratnost

Fyzický/smyslový handicap

[Kvalita stravy](#)

Obezita

Nedostatečný spánek

Vyloučení z kolektivu, šikana

Mentální postižení, SPU

Poruchy řeči

Socio-kulturní zázemí

Fobie, úzkosti apod.

**Jaké mohou být
dopady těchto
obtíží?**

Příklady z praxe

Téma smrti u dětí

Předčasné zaškolení dítěte

Zanedbávání dítěte

Na výkon orientovaná výchova

Mladší školní věk v praxi

- posouzení školní zralosti, odklad školní docházky, dodatečný odklad školní docházky, předčasný nástup do školy
- diagnostika a nápravy příčin školního neúspěchu (příčinami mohou být nedostatečné rozumové nadání, nerovnoměrný vývoj nadání, příčiny mohou být rovněž mimointelektové - např. nepříznivý somatický či psychický stav dítěte)
- poruchy učení, poruchy pozornosti (s hyperaktivitou)
- úzkosti, fobie u dětí
- pocit méněcennosti, nízké sebehodnocení dětí
- vyloučení z kolektivu, šikana apod.

Děkuji za pozornost.